

فصلنامه علمی-پژوهشی
توسعه اجتماعی
(توسعه انسانی سابق)

فصلنامه توسعه
اجتماعی

صفحه ی اصلی وب سایت مجله:
www.qjsd.scu.ac.ir
شاپا الکترونیکی: ۶۴۴۴-۲۵۸۸
شاپا چاپی: ۳۲۰۵-۲۵۳۸

دانشگاه شهید چمران اهواز

مطالعه کیفی وضعیت آموزش مجازی در دوران شیوع ویروس کرونا

صیاد خردمند*، مریم مختاری**، آرمان حیدری***

* دانش آموخته دکتری جامعه‌شناسی، دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران

sayyadkheradmand@yahoo.com

** دانشیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران (نویسنده مسئول)

mokhtari1380@yahoo.com

*** استادیار گروه جامعه‌شناسی دانشگاه یاسوج، یاسوج، ایران

armanhedari90@gmail.com

اطلاعات مقاله	واژگان کلیدی
تاریخ دریافت: ۵ بهمن ۱۴۰۱	آموزش مجازی،
تاریخ پذیرش: ۲۳ اردیبهشت ۱۴۰۲	ویروس کرونا،
انتشار آنلاین: زمستان ۱۴۰۲	آموزش و پرورش،
	چیزانگاری،
	از خودبیگانگی،
	آنومی

اطلاعات تکمیلی:

این مقاله برگرفته از پایان نامه دکتری آقای صیاد خردمند در رشته جامعه‌شناسی به راهنمایی دکتر مریم مختاری در دانشگاه یاسوج می‌باشد.

قدردانی: از تمامی افراد و موسساتی که در انجام این تحقیق مولف را مساعدت نمودند، قدردانی می‌شود.

تضاد منافع: در انتشار مقاله ارائه شده تضاد منافی وجود ندارد.

منابع مالی: نویسنده (ها) هیچگونه حمایت مالی برای تحقیق، تألیف و انتشار این مقاله دریافت نکرده‌اند.

ارجاع به مقاله:

خردمند، صیاد، مختاری، مریم و حیدری، آرمان (۱۴۰۲). مطالعه کیفی وضعیت آموزش مجازی در دوران شیوع ویروس کرونا، توسعه اجتماعی، (۲) ۱۸، ۸۰-۴۱.

 10.22055/Q.JSD.2024.42886.2783

چکیده گسترده**معرفی:**

با گسترش تکنولوژی‌های ارتباطی و تحول دامنه ارتباطات انسانی در عرصه جهانی به نظر می‌رسد شیوع ویروس کرونا یک عامل شتاب‌زا در گسترش آموزش مجازی در کنار عامل بنیادی تسریع در انتقال اطلاعات و گسترش ابزارهای نوین اطلاعاتی تحول، در نظام آموزشی را ناگزیر کرده است؛ به گونه‌ای که حتی با پایان یافتن خطر ویروس کرونا، امکان آموزش مجازی، راهی جدید پیش روی نظام آموزشی قرار داده است. راهی که در ابتدای آن لازم است از جوانب گوناگون مورد بررسی قرار گیرد. به علاوه پس از پایان پذیری شیوع ویروس کرونا در آینده نیز ممکن است شرایطی پیش آید که آموزش مجازی مجدد جایگزین آموزش حضوری شود. لذا مطالعه وضعیت آموزش در دوره شیوع ویروس کرونا روشن کننده راهی است که در صورت حضوری شدن فضای آموزش و مجدداً مجازی شدن آن، بتوان با شناخت بیشتری در این مسیر گام نهاد. به دلیل فراهم نبودن امکانات، زیرساخت‌ها و انتظارات عمومی، نوعی وضعیت آنومیک در نظام آموزشی به وجود آمد که در این تحقیق مورد مطالعه قرار گرفته است.

متدولوژی:

تحقیق حاضر با استفاده از روش کیفی نظریه زمینه‌ای انجام شده است. مدارس مقطع متوسطه اول شهر یاسوج در استان کهگیلویه و بویراحمد به عنوان یکی از استان‌های نابرخوردار و کمتر توسعه یافته به عنوان نمونه انتخاب شد. انتخاب و دسترسی به معلمان برای گفت‌وگو و مصاحبه، غیرتصادفی، هدفمند و غیراحتمالی بوده است؛ بدینصورت که نخست با استفاده از نمونه در دسترس، سه معلم انتخاب شدند؛ اما در ادامه کار، با استفاده از فرایند پژوهش، بقیه

معلمان به روش گلوله برفی انتخاب شدند. تعداد مشارکت‌کنندگان در مصاحبه ۱۶ نفر بودند و معیار انتخاب آنها معیارهای حداکثر تنوع و نمونه‌گیری نظری و معیار و منطق کفایت نمونه‌گیری و توقف مصاحبه‌ها اشباع نظری و اطلاعاتی بوده است. روش گردآوری داده‌ها نیز مصاحبه‌ی عمیق و تحلیل آن بر اساس سه مرحله‌ی کدگذاری و ترسیم مدل پارادایمی است. برای اعتباریابی یافته‌های پژوهش از تکنیک‌های مختلفی مانند خواندن مکرر مصاحبه‌ها، مشورت محققان با یکدیگر جهت بهبود نامگذاری مقولات پژوهش و ارزیابی نتایج از سوی چند نفر از مشارکت‌کنندگان در پژوهش استفاده شد. برای ارزیابی و اعتبار کار در مراحل مختلف پژوهش، از پیشینه‌های تجربی و نظری جهت حساس‌سازی محققان، مقایسه یافته‌های پژوهش با پژوهش‌های دیگر و در مواردی نامگذاری مقولات استفاده شد.

یافته‌ها:

یافته‌ها نشان داد که آموزش مجازی آنومیک شده است. چرا که نظم پیشین آموزشی از بین رفته و نظم جدیدی جایگزین آن نشده است. «تعامل خانواده و آموزش» و «ارزشیابی ناتمام» به عنوان عوامل زمینه‌ای و مداخله‌گر در این وضعیت نقش داشتند. در آموزش مجازی آنومیک، استراتژی معلمان، تمارض و استراتژی دانش‌آموزان درس‌گزینی بود. پیامد چنین وضعیتی، مسأله‌مندی اقتدار معلم، بیگانگی از محیط آموزشی، چیزانگاری و افت تحصیلی دانش‌آموزان است.

نتیجه:

با تغییر شیوه‌های آموزشی از آموزش حضوری به آموزش مجازی، آن نظم پیشین به هم ریخت و نظم جدیدی نیز جایگزین آن نشد. نظم حاکم در آموزش حضوری متشکل از مؤلفه‌هایی همچون حضور فیزیکی، قوانین سفت و سخت آموزشی، مجاورت معلم و دانش‌آموز و مواردی از این دست بود. اما به یک‌باره این نظم از بین رفت و آموزش مجازی به عنوان یک نظم جدید نتوانست غالب شود. محیط فیزیکی، مجاورت و ... به طور اساسی از بین رفتند. فضا نیز برای

آموزش مجازی مهیا نبود. از این رو آنومی پدید آمد. در چنین ساخت اجتماعی‌ای که پس از شیوع ویروس کرونا رخ داد، شیوه‌های استاندارد کنش آموزشی یعنی همان ابزارها و هنجارهایی که در نظام آموزشی کشور وجود داشت تغییر کرد و ابزارهای جدیدی نیز به طور استاندارد تعریف نشده بود. بنابراین تعادل موجود به هم ریخت. بر اساس نتایج تحقیق می‌توان گفت آموزش مجازی که هم‌اکنون در آموزش و پرورش کشور گسترش یافته است، قابل حذف شدن نیست و از این به بعد می‌تواند به عنوان یکی از روش‌های آموزشی در کنار آموزش حضوری استفاده شود. هیچکدام از انواع آموزش مجازی و حضوری به تنهایی در شرایط کنونی بسنده نیستند؛ استفاده این دو در کنار هم، یکی از پیشنهاد‌های اساسی تحقیق حاضر است؛ چرا که آموزش حضوری در بسیاری از اوقات، کافی نیست؛ از طرف دیگر، آموزش مجازی نیز به دلیل نبود زیرساخت‌ها، باعث به وجود آمدن نوعی آنومی در آموزش می‌شود. اما این دو در کنار هم می‌توانند مکمل یکدیگر باشند. در شهر یاسوج، بخش زیادی از این نابهنجاری‌ها مربوط به زیرساخت‌های ناکافی بستر اینترنت است. تقویت این حوزه می‌تواند بخشی از وضعیت آنومیک را کاهش دهد. از سوی دیگر، افزایش سواد رسانه‌ای معلمان و در کنار آن برگزاری کلاس‌های آموزشی برای والدین می‌تواند به کاهش وضعیت آنومیک کمک کند. چرا که درگیری به یک باره خانواده‌ها در امر آموزش، باعث تناقضاتی در آموزش شده بود. برخی از معلمان نیز به دلیل سواد رسانه‌ای پایین، توانایی تدریس در این بستر را ندارند.

منابع:

Andersen, S C, and H S Nielsen (2019). "Learning from Performance Information", *Journal of Public Administration Research and Theory*.

Abbasi, H. and Yousefi, H. (2022). *Studying the quality of education in the country's universities in the era of Corona*, Islamic Council Research Center. (Persian).

Baby, E. (2013). *Research methods in social sciences*, translated by Reza Fazel, Tehran: Samt. (Persian).

Coser, L. (2009). *The Life and Thought of Sociological Greats*, translated by Mohsen Salasi, Tehran: Elmi Farhangi. (Persian).

Creswell, J. W. (2002). *Educational Research: Planning, Conducting, and Evaluating Quantitative and Qualitative Research*. Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.

Broghni, E. and B. Mehran (2013). *Study of the effects of curriculum components on the emotions of primary school students*, National Conference of Primary Education. Tehran. (Persian).

Ghasemi, S., Alinejad Mohammadabadi, M., and Daneshmand, B. (2015). *Hidden curriculum components in the formation of students' national identity*, the fourth annual conference of the Iranian Curriculum Studies Association "Culture and Curriculum", BuAli Sina University, Hamedan. (Persian).

Fallahi, M., Kamasi, M. (2018). "E-learning theories with emphasis on independence theory", *Educational Studies Journal*, Center for Medical Education Studies and Development of Army University of Medical Sciences, 8 (1) 41-49. (Persian).

Feridouni, L. (2015). "Investigating the effect of hidden curricula on the level of socialization of gifted school students", *Family and Research Quarterly*, (27) 91-116. (Persian).

Hajzadeh, A., Azizi, Q. and Kayhan, J. (2021). "Analysis of the opportunities and challenges of virtual education in the era of Corona: The approach to the development of virtual education in the post-Corona period", *Scientific Quarterly of Teaching Research*, 9 (1) 174- 204. (Persian).

Heydari, A. and Dehghani, H. (2015). "Qualitative identification of the phenomenon of family-work conflict and how to manage it among married female teachers in Delwar", *Journal of Applied Sociology*, 27 (63) 15-40. (Persian).

Ghorchian, N. (2010). "An analysis of the continuous curriculum, a new debate in unknown dimensions of education", *Quarterly Journal of Research and Planning in Education*, 7 (1) 71. (Persian).

Ghanbari, M., Alipour, Z., Hashemi, A., Mohammadzadeh, M. (2021). "An action to reduce stress and increase academic progress in academics who lack virtual education equipment: a post-coronavirus perspective (case example)", *Journal of New Approaches in Educational Sciences*, 3 (2) 9-15. (Persian).

Joseph, C.; Kerryn B., Henderson; R., Jürgen, G., Matthias & et. al. (2020). "COVID-19: 20 Countries' Higher Education Intra-Period Digital Pedagogy Responses", *Journal of Applied Teaching and Learning (JALT)*, 3 (1).

Mehromhammadi, M. (2018). *Curriculum hidden in the curriculum: viewpoints, approaches and perspectives. Second edition*, Tehran: Samt. (Persian).

Murphy, R., Wyness, G. (2020). "Minority Report: the impact of predicted grades on university admissions of disadvantaged groups", *CEPEO Working Paper Series No 20-07 Centre for Education Policy and Equalising Opportunitites, UCL Institute of Education*.

Maatuk, A. M., Elberkawi, E. K., Aljawarneh, S., Rashaideh, H., & Alharbi, H. (2021). "The COVID-19 Pandemic and E-learning: Challenges and Opportunities from the Perspective of Students and Instructors", *Journal of Computing in Higher Education*, 1-18.

Mehrmohammadi, M. (2007). *Expert roundtable on recognizing the concept and application of hidden curriculum. The second monthly meeting of the Iranian Curriculum Studies Association, Tehran: Educational Research and Planning Organization. (Persian)*.

Mizan News Agency (2019). *4 million students' lack of access to the Internet and smartphones, accessible. (Persian)*.

Mirzaei, A., Bassami, R. (2021). *Problems and harms of teaching in virtual space in the era of Corona and post-Corona, 10th National Conference of Psychology, Educational and Social Sciences. (Persian)*.

Naebi, H., Moaidfar, S., Serajzadeh, S. H. and Faizi, I. (2017). "Durkheim and Merten's theory of anomie", *Similarities, Differences and Methods of Measurement, Social Welfare*, 17 (66) 9-51. (Persian).

Nowrozi, I., Jennet Feridouni, R., Meshakalayeh, M. (2013). "The relationship between hidden curriculum components and the national identity of secondary school students", *research in curriculum planning*, 2 (15) 110-121. (Persian).

Newman, W. L. (2012). *Social Research Methods: Quantitative and Qualitative Approaches. The first volume, translated by Hassan Danaeifard and Hossein Kazemi, second edition*, Tehran: Mehraban Publishing House. (Persian).

Rahmati, H. A. (2016). "Weakness of Family Literacy in the Use of Virtual Space and Its Ethical Consequences", *Ethics*, 7 (18) 11-36. (Persian).

Sahu, P. (2020). "Closure of universities due to coronavirus disease 2019 (COVID-19): impact on education and mental health of students and academic staff", *Cureus*, 12(4).

Soni, V., Dinesh, K. (2020). *Global Impact of E-learning during COVID 19. Electronic Journal*.

Stromquist, N. P. (2000). "On truth, voice, and qualitative research" *International Journal of Qualitative Studies in education*; 13(2), pp. 139-152.

Glaser, B. G. & J. Holton (2005). "Basic social processes".

Sharapour, M. (2009). *Sociology of Education, Tehran: Samt. (Persian)*.

Seidman, S. (1999). *Conflict of Votes in Sociology*, translated by Hadi Jalili, Tehran: Ney Publishing. (Persian).

Shahani, A. (2021). *Warning about educational, psychological problems and weak self-confidence of students with the virtualization of education, Tasnim news agency, accessible (Persian)*.

Salimi, H., Abedini Chamgardani, S., Ghasemi Nafchi, N., Tabashir, S. (2019). "Construction and validation of the Corona Stress Scale", *Quran and Medicine*, 2 (5) 23-31. (Persian).

Peterson, Ch. (2005). *The Meaning of Modernity*, translated by Ali Asghar Saeedi, Tehran: Kavir. (Persian).

Rizvani, Z., Moslehi, N., Hosseini, H. and Yousefian, A. (2021). "Advantages and disadvantages of virtual education in the Corona era", *the 6th National Conference on New Approaches in Education and Research, Mahmoodabad. (Persian)*.

Ritzer, G. (2022). *Contemporary Sociological Theory*, translated by Mohsen Talasi, Tehran: Elmi Publications. (Persian).

Qaderi, M. and Shokri, Z. (2021). *Review of virtual education in the era of Corona and the purpose of the type of education, its disadvantages and advantages using combined and traditional methods and the effects of technology, the 8th International Conference on Management and Humanities Research in Iran. Tehran. (Persian)*.

Tasnim News Agency (2019). *A story about the difficult access of 40% of students to virtual classes, accessible at: (Persian)*.

Viner, R. M., Russell, S. J., Croker, H., Packer, J., Ward, J., Stansfield, C., and Booy, R. (2020). *School closure and management practices during coronavirus outbreaks including COVID-19: a rapid systematic review. The Lancet Child and Adolescent Health*.

Yang, C. (2020). *Exploring the Possibilities of Online Learning Experiences. Unpublished doctoral dissertation, Teachers College: Columbia University.*

Zare Khalili, M., Feridouni, F. (2019). "Pathology of virtual education from the perspective of elementary school teachers; a qualitative case study", *new developments in first-year educational management*, 2(6) 43-53. (Persian).

Zolfaqari, F. (2021). *Media literacy of teachers for teaching in virtual space, national conference of professional researches in psychology and counseling with a teacher's perspective. (Persian).*